

Regina RINKAUSKIENĖ

Vilniaus pedagoginis universitetas

VYRIŠKOJO LINKSNIAVIMO PAPRASTĖJIMAS UTENIŠKIŲ TARMĖJE

§ 1. Apie vyriškojo linksniavimo *u*, *ju* ir *a*, *ja* kamienus bei jų tarpusavio sąveiką įvairiose lietuvių kalbos tarmėse yra rašę J. Kazlauskas (1958, 190–196; 1959, 17–45; 1968, 218–242) ir Z. Zinkevičius (1966, 248–256). Jų darbuose kalbama ir apie rytų aukštaičių uteniškių tarmės vyriškojo linksniavimo kamienus. Šio darbo tikslas – atskleisti uteniškių tarmės vyriškojo linksniavimo kamienų tarpusavio sąveiką ir bandyti paaiškinti šių kamienų suartėjimo ir perėjimo iš silpnųjų (*u*, *ju*) į stipriuosius (*a*, *ja*) priežastis. Rašydama darbą, rėmiausi ir visiškai naujais faktais, surinktais iš gimtosios Daugailių tarmės, iš trijų dialektologinių ekspedicijų (Daugailiai, Saldutiškis, Sugičiai), pasinaudojau iššifruotais magnetofono įrašais iš nemažo uteniškių ploto (Antalieptė, Antazavė, Degučiai, Leliūnai, Mindūnai, Sālakas, Sudeikiai, Taurāgnai). Taip pat rėmiausi „Lietuvių kalbos atlaso“ III tomo medžiaga (LKA III 27–30, žemėlapiai Nr. 12, 13, 14, 42, 49, 61, 66), visų išėjusių „Lietuvių kalbos žodyno“ (LKŽ) tomų faktais, be to, studentų diplominius ir bakalauro darbus (Barysaitė, 1960; Gaulytė, 1956; Juzėnaitė, 1997; Miškinytė, 1996; Sedelskytė, 1952; Smalakytė, 1973; Traškienė, 1968; Valiulytė, 1958).

§ 2. Uteniškių tarmėje labai gerai išlaikytas stiprusis *a* kamienas. Jo dabartinė paradigma atrodo taip:

Vienaskaita		Daugiskaita	
V. <i>mīškās</i>	~ miškas	<i>miškaī</i>	~ miškaī
K. <i>mīška.</i>	~ miško	<i>miškū.</i>	~ miškū
N. <i>mīškui</i>	~ miškui	<i>miškám</i>	~ miškám
G. <i>mīšku.</i>	~ mišką	<i>miškūs</i>	~ miškūs
Įn. <i>miškū</i>	~ miškū	<i>miškaīs</i>	~ miškaīs
Vt. <i>miškī</i>	~ miškė	<i>miškuós</i>	~ miškuós
Ill. <i>miškañ</i>	~ miškañ	<i>miškuōš</i>	~ miškuōš ¹
Š. <i>vil.kæ</i>	~ vilke	<i>vilkaī</i>	~ vilkaī

¹ Apie skirtingas uteniškių tarmės inesyvo ir iliatyvo priegaides žr. Rinkauskienė, 1997, 3 išn.

§ 3. Nuo bk tarmėje skiriasi šie linksniai:

1. Vienaskaitos kilmininkas, turintis *a*., sutrumpėjusį iki pusilgio nekirčiuotoje pozicijoje;

2. Vienaskaitos galininkas *mišku*. < *-ū* < **-uñ* < **-aň* < **-õ* + *n/m*;

3. Vienaskaitos vietininkas *miški* < **miškĩ* < **miškē* < **miškén* < **miškē* + **én*²

4. Išlaikytas senas linksnis – iliatyvas *miškañ* ← *miškanà* < **miškaná* < **miškanná* < **miškan* + **ná*³;

5. Daugiskaitos naudininkas *miškám* – sutrumpėjusi dviskaitos forma⁴;

6. Daugiskaitos iliatyvas yra praradęs postpoziciją ir nuo inesyvo skiriasi tik prie-gaide. Tiesa, pastebėta ir ilgesnių daugiskaitos iliatyvo formų, pvz.: *vãždava. gurbuõsna* Sld, *rõgæ.sna priskrá.una* Strn, *nuvėjæ.m šo k'õsna* Zr, *namuõsna* Slk.

§ 4. Uteniškių tarmėje gerai išlaikytas ir kitas stiprusis vyriškojo linksniavimo ka-mienas *-ia*. Jo paradigma dabartiniu metu yra tokia:

Vienaskaita		Daugiskaita			
V. <i>sú.mtis</i>	~	sámtis	<i>sú.mčei</i>	~	sámčiai
K. <i>sú.mčæ</i>	~	sámčio	<i>sú.mču.</i>	~	sámčių
N. <i>sú.mčui</i>	~	sámčiui	<i>sú.mčæm</i>	~	sámčiam
G. <i>sú.mti.</i>	~	sámtį	<i>sú.mčius</i>	~	sámčius
Įn. <i>sú.mču</i>	~	sámčiu	<i>sú.mčeis</i>	~	sámčiais

² V. Mažiulio (1970, 132) nuomone, *o/e*-kamenė „loc.“ **(nam) -é* (ide. **õ/ē*) slypi loc. (iness.) sg. fleksijoje liet. *(nam) -è* < **-én* (**-én*), kildintinoje iš *(nam) -é* + *(é)n* < **-é* + *én*. Postpozicijai **én* priaugti prie „loc.“ fleksijos buvo nesunku, nes balsis **-é* (*nam-é*) nuo **é(n)* skiriasi tik tuo, kad vienas yra nediftonginės padėties, o kitas – diftonginės. Labiau tikėtina, kad postpozicija **én* priaugo ne prie **ē*, o prie **ē* (< *ei*) tuo metu, kai balsis dar nebuvo pakitęs, kadangi turime tokias formas, kaip *namie* < **-ē*, *orie* < **-ē* ir pan. Tokią pačią formą, prie kurios inesyve priaugo akūtinė postpozicija **én*, matome adesyvo linksnyje (Kazlauskas, 1968, 150), pvz., K. Sirvydo „Punktuose sakymų“: *pranašiep, diewiep, dwariep* ir t.t.

³ K. Būgos (1959, 183, 499) nuomone, postpozicija *-na* < balt. **nā*. Šiai hipotezei pritaria J. Kazlauskas (1968, 164); jis postpoziciją *na* (< **nā*) lygina su pr. *na* „ant“ ir sl. **na*; Z. Zinkevičius (1980, 255; 1982, 23) mano, kad greičiausiai tai buvusi **nā*, t.y. **nā* arba **na*, bet kirčio nukėlimas vienaskaitos formose į galūnę lyg ir rodąs buvus **nā*, o ne **nā*; A. Rosinas (1995, 72) pritaria K. Būgos hipotezei.

⁴ *miškám* < *-mu* < **-mō* (Mažiulis, 1966, 44). Z. Zinkevičius (1966, 205 – 206) mano, kad seniausios datyvo formos buvusios su *-mu*, instrumentalia su *-mi*, kurios buvusios pasidarytos pagal analogiškas daugiskaitos formas (*-mus* ir *-mis*). Remdamasis P. Arumaa'os nuomone, senųjų raštų pavyzdžiais (*po akima didžio swieto* BrPI 116₁₀), lygindamas su giminiškomis kalbomis (sl. *kostьma*), Z. Zinkevičius teigia, jog abu linksniai turėję vienodą seniausiąją formą su *-ma*. Visiškai panašios nuomonės laikosi ir J. Kazlauskas (1968, 132); seniausioji dviskaitos naudininko–įnagininko forma turėjusi galūnę *-ma*, galbūt kilusią iš **-mā*. Kalbininkas remiasi A. Vaillant'o nuomone, senųjų raštų pavyzdžiais ir tarmių medžiaga: naud. *móšoma* (Dieveniškės), *naktima* // *naktimà* (Nočia), *mūma, jūma* (Šeduva). J. Kazlauskas nuomone, galūnės *-mu* ir *-mi* – diferenciacijos pagal atitinkamų daugiskaitos linksnių formų modelį padarinys (*-mu*: *-mus*, o *-mi*: *-mis*).

Vt. *sú.m.tí* ~ sám,tý(je)

Ill. *sú.mtin* ~ sámtin

Š. *bralâú* ~ brolaũ⁵

sú.mčæ.s / *sú.m,čú.s* ~ sámčiuos

sú.mčæ.s / *sú.m,čú.s* ~ sámčiuos

bró.lei ~ bróliai

§ 5. Nuo bk skiriasi šie *ja* kamieno linksniai:

1. Vienaskaitos vardininkas išlaikęs senovinę galūnę *-*īs*, sutrumpėjusią iki pusilgės nekirčiuotoje pozicijoje. Čia buvusią ilgąją galūnę *-*īs* patvirtina ir šiaurės žemaičių tarmė, nes čia trumpasis -*i* galimas tik vietoj ilgojo -*ī*, pvz.: *brûolis*, bet *àkès*. Dėl bk galūnės -*is* kalbininkai yra skirtingos nuomonės. P. Skardžius (1996, 61) nuomone, *-*īs* pirmiausia gali būti kilęs iš *-*ijas* ir vėliau vietomis sutrumpėjęs į -*is* dėl kirčio įtakos. Galbūt pradžioje galėję skirtis **dagijàs* ir **žōdijas*, vėliau – *dagỹs* > *dāgis* bei *žōdys* > *žōdis*. Tačiau galūnių trumpėjimą dėl kirčio įtakos lengvai sugriauna daugybė lietuvių kalbos pavyzdžių, kur išlaikomi ilgieji net visai nekirčiuojamų galūnių garsai, pvz.: *āvys*, *ākys*, *sēserys* ir t. t. Z. Zinkevičius (1966, 216–217) mano, kad fonetiškai nekirčiuota galūnė *-*īs* galėjusi sutrumpėti ne tik žemaičių, bet ir pažemaitės aukštaičių, taip pat rytų aukštaičių panevėžiškių ir jų kaimynų plote. Kitur -*is* atsiradimas nepaiškinamas. J. Kazlauskas (1968, 182–183) nuomone, tokia galūnė galėjusi būti įsivesta iš *i* kamieno pagal vienaskaitos galininką su *-*in*, kadangi abu kamienai stipriai veikę vienas kitą. Tačiau *i* kamieno galūnė -*īs* dažniausiai kirčiuota (*akis*, *ausis*, *pilis* ir pan.), be to, *i* kamienas beveik visas moteriškas, todėl vargu ar galėjo būti labai didelė jų tarpusavio sąveika. Manychiau, jog nė viena teorija nėra labai tiksli, nė viena nepadedą įminti -*is* < *-*īs* mįslės. Galbūt tokios galūnės atsiradimą būtų galima sieti su šauksmininko linksnio formomis. Pradžioje galėjo būti sutrumpintas -*ija* kamieno šauksmininkas pagal paradigmoje vyraujančią dviskiemenių formų modelį, o po to prie trumpos šauksmininko galūnės priderinta vienaskaitos vardininko galūnė (*-*īs* > -*is*).

2. Vienaskaitos kilmininkas, turintis supriešakėjusį pusilgį *a*. nekirčiuotoje pozicijoje.

3. Vienaskaitos vietininkas yra praradęs vieną skiemenį dėl morfologinio trumpėjimo, tačiau jis gauna šalutinį kirtį gale, nes priešingu atveju sutaptų su vienaskaitos galininku ir susidarytų nepageidaujamos homoniminės formos. Dėl tos pačios priežasties, manychiau, atsiradęs neįprastas ir nelauktas žodžio *mēdis* vienaskaitos vietininko kirčiavimas *medi̇*. (*sé·di medi̇*. Dgl). Tas pats pasakytina ir apie kitus daiktavardžių kamienus, ypač jų daugiskaitą. Norint išvengti homoniminių daugiskaitos vardininko ir vietininko formų, daugiskaitos vietininkas kirčiuojamas gale, pvz.: *V. ruñkas* – *Vt. runkó's*, *V. púsnis* – *Vt. pusní's* ir pan.

4. Išlaikytas senasis vietininkas – iliatyvas *sú.mtin* < *sú.mtina*.

5. Daugiskaitos naudininkas – sutrumpėjusi dviskaitos forma *sú.mčæm* < **sú.mčæmu*.

⁵ Vienaskaitos šauksmininkas su galūne -*i* uteniškių tarmėje labai retas. Didžioji dalis *ja* kamieno daiktavardžių – *peĩlis*, *sú.mtis*, *mēdis*, *kiřvis* ir pan. – šauksmininko visai neturi. Tikriniai daiktavardžiai (ypač vardai) dažniausiai turi pusilgę galūnę -*ī*, pvz., *algī*. (kaip *balī*, *kazī*. ir t.t.).

6. Daugiskaitos vietininkas yra dvejojpas, nes žodžio galo *-ō virtimas *a*. nėra visuotinis reiškinytis uteniškių tarmėje. Jis pastebimas Rokiškio rajone, Utenos rajone (bet tik pačiame mieste ir tame pakraštyje, kuris ribojasi su anykštėnais) ir Molėtų rajone. Zarasų rajonas ir likusi Utenos rajono dalis, esanti arčiau vilniškių, žodžio gale išlaiko *uo*, kurio kokybė nėra aiški – garsas primena labai atvirą *ɔ*, todėl žymimas “ɔ. K. Būgos (1961, 424) nuomone, jo tėvas visais atvejais tardavęs atvirą *ɔ* iš *uo*: *ūžōlas, dōs* ir t. t. Tokiais atvejais aiškiai pastebimas galūnės šalutinis kirtis ir jo tvirtapradė priegaidė.

§ 6. Kita vyriškoji linksniuotė – *u* kamienas. Šis linksniavimo tipas negausus visoje indoeuropiečių kalbose, todėl nuo seno veikiamas stipresniųjų kamienų (ypač *a* kamieno) (K a z l a u s k a s, 1958, 190; 1968, 226–227). Pavyzdžiui, net graikų kalboje pasitaiko *u* kamieno daiktavardžių, perėjusių į *a* kamieną, plg. klasikinės graikų epochos *υἰός* vietoj *υἰός* (Š a n t r e n, 1958, 78). Slavų kalbose *u* kamieno daiktavardžių perėjimą į stipresnį *a* linksniavimą nulėmė fonetikos raida: ide. *-us* ir *-um* slavų prokalbėje virto *ъ* (*-ōs, *-ōn > *ъ*), todėl anksti sutapo vienaskaitos vardininko ir galininko formos (Š a c h m a t o v, 1957, 20). Jau senuosiuose slavų kalbos paminkluose *u* kamieno daiktavardžiai dažnai linksniuojami pagal *a* kamienius, plg. vienaskaitos kilmininką *syna* (s. sl. *synu*). Prūsų kalbos vienaskaitos vardininką *soūns* „sūnus“, kilmininkas *soūnas* „sūnaus“ – kaip *Deyws* „dievas“, *deiwās* „dievo“.

§ 7. Lietuvių kalboje *u* kamienas taip pat labai negausus. Nemaža dalis yra labai seni žodžiai, turintys *u* kamieną ir kitose indoeuropiečių kalbose, pvz.: *sūnūs*, s.sl. *synъ* (kilmininkas *synu*, šauksmininkas *synu*), got. *sunus*, s. ind. *sūnūs*; *vidūs*, plg. lat. *vidus*, s. angl. *widu* „miškas“, s.v.a. *witu* „miškas“; *dangūs*, plg. pr. *dangus*; *lietūs*, plg. lat. *lietus* ir pan. (K a z l a u s k a s, 1968, 219).

§ 8. Uteniškių tarmėje ryški *u* ir *a* kamienų tarpusavio sąveika, kurią lėmė hominimių formų susidarymas. Palyginkime dabartines *u* ir *a* kamienų paradigmas uteniškių tarmėje.

		Vienaskaita	
	<i>u</i> kamienas		<i>a</i> kamienas
V.	<i>su'nūs</i> ~ sūnūs		<i>á.žæras</i> ~ ēžeras
K.	<i>su.nāūs</i> ~ sūnaūs		<i>á.žæra.</i> ~ ēžero
N.	<i>sú'nui</i> ~ sūnui		<i>á.žæru</i> ~ ēžerui
G.	<i>sú'nu.</i> ~ sūnų		<i>á.žæru.</i> ~ ēžerą
Įn.	<i>su.nuṁ</i> / <i>sú'nu</i> ~ sūnuṁ / sūnu		<i>á.žæru</i> ~ ēžeru
Vt.	<i>su.nuĩ</i> ~ sūnuj		<i>ažæri</i> ~ ežerè
III.	<i>su.nuñ</i> ~ sūnuñ		<i>ažærañ</i> ~ ežerañ
Š.	<i>su.nāũ</i> ~ sūnaũ		<i>té'vai</i> ~ tėvai ⁶

⁶ Uteniškių tarmėje vienaskaitos šauksmininkas dažnai būna su stiprinamąja dalelyte *-ai*.

Daugiskaita

V.	sú·nu·s / su·nai̇	~ súnūs / sūnai̇	ažærai̇	~ ežeraĩ
K.	su·nú.	~ sūnū	ažæru.	~ ežerū
N.	su·ná·m	~ sūnám	ažærá·m	~ ežerám
G.	sú·nus	~ sūnus	á·žærus	~ ēžerus
Įn.	su·nai̇s	~ sūnai̇s	ažærai̇s	~ ežeraĩs
Vt.	su·nú·os	~ sūnú·os	ažæru·os	~ ežeru·os
Ill.	su·nu·ōs	~ sūnuōs	ažæruōs	~ ežeruōs
Š.	su·nai̇	~ sūnai̇	tæ·vai̇	~ tėvai̇

§ 9. Atskirai reikėtų aptarti kai kuriuos *u* kamieno linksnius:

1. Vienaskaitos vardininko šaknis prieš trumpą kirčiuotą galūnę išlaiko ilgąjį balsį, o tokį žodį uteniškiai taria tarsi su dviem kirčiais, lyg skiemenuodami, pvz.: *sū·-·'nūs*. Tačiau, matyt, reikėtų pritarti A. Baranovskio (Baranovskij, 1898, 33) nuomonei, kad tai nėra kitas kirtis, o tik žodžio dalies, kuri gali būti kirčiuota kitoje pozicijoje, ritminis atspindys (ритмическое отражение).

2. Vienaskaitos įnagininkas yra dvejopas: *u* kamieno *su·nu·ṁ* ir *a* kamieno *sú·nu·*. Tai labai senas reiškinys, nes jau senuosiuose lietuvių raštijos paminkluose (Kazlauskas, 1968, 222) yra *u* kamieno daiktavardžių, turinčių *a* kamieno vienaskaitos įnagininko formą (M. Mažvydo raštuose *sunu*, *βmogu*, B. Vilento raštuose *sunu*, J. Bretkūno „Postilėje“ *βmogu*, *sunu* ir pan.); tokia forma iš pradžių buvo labiau paplitusi žemaičių ir vakariečių raštuose, o rytų aukštaičių raštijos paminkluose (K. Sirvydo „Punktuose sakymų“) vartojamos tik *u* kamieno daiktavardžių vienaskaitos įnagininko formos; šios formos stiprumą XVI a. rodo ir tai, kad kai kuriuose senuosiuose paminkluose ją turi ir *u* kamieno būdvardžiai (M. Daukšos „Postilėje“: *aiβkūmi*, *báisumi*, *brágumi*, K. Sirvydo raštuose: *teysumi*, *sotumi* greta *brungu*, *meylu*, *smuťku*, *tunkiu* ir t. t.). Nuolatinis svyravimas tarp *a* ir *u* kamieno, gretiminės vienaskaitos įnagininko formos lėmė tai, kad šiuo metu įvairiose uteniškių tarmės vietose (Aviliai, Kriaūnos, Liňkmenys, Utena, Pakalniai, Sugiňčiai) jau dažnai pastebimos *u* kamieno daiktavardžių *a* kamienės vienaskaitos įnagininko formos (LKA III, žemėl. Nr. 42).

3. Daugiskaitos vardininkas gana įvairus. Dažniausia yra *a* kamieno forma *su·nai̇*, paplitusi visame uteniškių plote; *u* kamieno forma *sú·nu·s* pasitaiko tik anykštėnų tarmės paribyje, pvz., Leliūnuose. J. Kazlauskas (1968, 224) mini, kad Debeikių apylinkėse ir į vakarus nuo Alantos esą vartojami daugiskaitos vardininkai *lietaus*, *sū·naus*, *piētaus*, kurių galūnė *-aus*, matyt, esanti išriedėjusi iš **-aues*, o pastaroji vietoj ide. **-eues* galėjusi atsirasti pagal daugiskaitos kilmininką **sūnauōn* (plg. s. sl. *synovъ*). Tą galūnę nurodo ir Z. Zinkevičius (1966, 250). Jis teigia, kad anykštėnų paribyje (netoli Debeikių) galūnė *-aus* einanti greta *a* kamieno galūnės *-ai*. Tiesa, jaunesnieji šios tarmės atstovai (studentai) jau nesą girdėję daugiskaitos vardininko su *-aus*. Galbūt tai nykstanti arba visiškai išnykusi (?) galūnė, kurią išstūmė daug plačiau paplitu-

si stipriojo *a* kamieno galūnė *-ai*. Be to, būtų galima svarstyti, ar daugiskaitos vardininko galūnė *-aus* nebuvo pasidaryta pagal kitų kamienų analogiją. Pavyzdžiui:

vienaskaitos kilmininkas *galvã.s* : daugiskaitos vardininkas *gã.lva.s*,
vienaskaitos kilmininkas *su.nãús* : daugiskaitos vardininkas *x*,

iš čia $x = sú.nãus$.

§ 10. Nuo seno *u* ir *a* kamienai turėjo šiuos homoniminius linksnius:

1) vienaskaitos galininką *sú.nu*. ~ sūnų ir *ã.žæru*. ~ ežerą, kuris sutapo dėl tarmės fonetikos raidos: $an \rightarrow un \rightarrow ū \rightarrow u$;

2) daugiskaitos kilmininką *su.nũ*. ~ sūnų ir *ažæru*. ~ ežerų (jis visų kamienų vienodas);

3) daugiskaitos galininką *sú.nus* < *-ūs ir *ã.žærus* < *-ós;

4) taip pat buvo vienodos abiejų kamienų dviskaitos vardininko–galininko formos, pvz.: *du.víru* ~ *du.výru* < *-ó ir *du.sú.nu* ~ *du.sũnu* < *-ú; beje, šių kamienų dviskaitos formų pavyko užrašyti ir šiuo metu iš įvairių uteniškių tarmės vietų (tiesa, tik galininko reikšme), pvz.: *du.mætù ma.ké.jãu* Sug, *sudãužãu abù uzbó.nu* Lel, *du.mætù gañãu* Ut, *turé.jæ*. *du.sú.nu* Dgl, *du.maišù pá.va.gæ*. Sld ir t. t.;

5) be to, labai anksti buvo pakeista pagal *a* kamieną daugiskaitos vietininko forma (kaip retai vartojama), jau J. Bretkūno „Postilėje“ ir K. Sirvydo „Punktuose sakymų“ nėra pavartoto nė vieno *u* kamieno daugiskaitos vietininko (J. K a z l a u s k a s, 1968, 337), pvz.: *sunariuose* PS I 109₁₃, *dangũsu* J. Bretkūno „Biblijoje“ Apoc 5, Kosn 5, *rubefosu* BrP II 106.

§ 11. Iš paradigmų matome, kad dabar uteniškių tarmėje *u* kamieno daiktavardžių daugiskaita yra visiškai tokia pati kaip *a* kamieno. Kaip *sūnūs* linksniuojami ir visi kiti *u* kamieno daiktavardžiai: *alūs*, *cù.krus*⁷, *dungūs*, *lietūs*, *mædūs*, *stař.kus*, *šã.škus*⁸, *tuř.gus*, *viršūs*, *žmõ.gūs*.

Tiesa, apie kai kurių *u* kamieno daiktavardžių – *alūs*, *cùkrus*, *lietūs*, *medūs* – daugiskaitą nieko negalima spręsti, nes jie vienaskaitiniai. Z. Z i n k e v i č i a u s (1966, 253) nuomone, tokie *u* kamieno daiktavardžiai, kurie turi tik vienaskaitą arba tik daugiskaitą, visada geriau išlaiką savo kamieną. Iš tiesų daiktavardžio *piētūs* *a* kamieno daugiskaitos vardininko uteniškių tarmėje niekur nepavyko užrašyti. Taip atrodo šio daiktavardžio paradigma:

V. *piētus* ~ piētūs

K. *pæ.tũ*. ~ pietų

N. *pæ.tú.m* ~ pietùm

G. *piētus* / *pietūs* ~ pietùs

⁷ Šis daiktavardis gali turėti *a* kamieno vienaskaitos formas, pvz., *cù.kræs* / *cùkra*. Mlt.

⁸ *šã.čkus* Slk.

Įn. *pæ.tú.m* / *pæ.tais* ~ pietùm / pietais

Vt. *pæ.túos* / *pæ.tús* / *pæ.tusæ* ~ pietúos / pietús / pietūsè

Ill. *pæ.tuõs* ~ pietuõs

§ 12. Kaip matyti iš paradigmos, tiktai du linksniai – įnagininkas ir vietininkas⁹ – turi gretimines *a* ir *u* kamienų formas, iš kurių dažnesnės ir vis labiau įsigalinčios yra *a* kamienės. Be to, *u* kamieno vietininkai *pietūs*¹⁰ ir *pietūsè*¹¹ pateikti tik „Lietuvių kalbos žodyne“, šalia nurodant K. Būg o s pavardę. Manychiau, kad tai nykstančios (ar net jau išnykusios?) formos, nes niekur kitur paskutiniaisiais metais nėra užrašytos. Galbūt ir anksčiau jos nebuvo labai paplitusios, nes viename savo laišku K. Būg a (1961, 864) užsimena apie jam anksčiau nežinomas ir netikėtai nugirstas dusetiškių *piētūs* loc. pl. formas: *piētūs* ir *piētūsè*.

Taip pat užrašytas daiktavardžio *dangūs* *u* kamieno daugiskaitos vardininkas: *kai la.kāu iš mā.džæ. / devi.ni duñ.gu.s galvõ.į pazdā.ræ*. Ds (šitaip sakoma susitrenkus, išsigandus, sumišus). Matyt, taip yra dėl to, kad žodis neturi daugiskaitos, o retkarčiais pavartotas (šiuo atveju frazeologiniame junginyje) puikiai išlaiko tikrąjį kamieną.

§ 13. Visai atskirai reikėtų aptarti *u* kamieno daiktavardžio *žmogūs* paradigmą. Uteniškių tarmėje ji labai nevienalytė. Štai ką rodo surinkti faktai.

Vienaskaita

V. *žmɔ.gùs* ~ žmogùs

K. *žma.gāūs* ~ žmogaūs

N. *žmõ.gui* ~ žmõgui

G. *žmõ.gu.* ~ žmõgu

Įn. *žma.guñ* / *žmõ.gu* ~ žmoguñ / žmõgu

Vt. *dunguį* ~ danguį

Ill. *žma.guñ* ~ žmoguñ

Š. *žma.gāũ* ~ žmogaũ

Daugiskaita

V. *žmó.næs* / *žmó.nis* ~ žmónės / žmónys

K. *žma.ñú.* ~ žmonių

N. *žma.né.m* ~ žmoném

G. *žmó.næs* / *žmó.nis* / *žmó.ñus* ~ žmónes / žmónis / žmónius

Įn. *žma.né.m* ~ žmoném

Vt. *žma.né.s* ~ žmonés

Ill. *žma.nē.s* ~ žmonės

Š. *žmó.næs* ~ žmónės

⁹ Taip pat iliatyvas, kuris nuo inesyvo skiriasi tik priegaide.

¹⁰ *ví.nca parvažæ.va. da. pæ.tú.s* Ds.

¹¹ *pæ.tusæ su lenkais ribà á.jusi šõ.mis viēta.mis* Ds.

§ 14. Kaip matome, beveik visa šio daiktavardžio vienaskaita yra *u* kamieno, išskyrus įnagininką, kurio *a* kamieno formų užrašyta daugelyje uteniškių šnektų: Aviliosė, Kriaunosė, Pakalniuosė, Utenojė ir Suginčiuose.

Daugiskaita gana įvairi. Daugelis linksnių turi *ē* kamieno galūnes, o vardininkas ir galininkas gali būti dvejopas: *ē* ir *i* kamieno. Vienaskaitos galininko *iu* (o gal *ia*?) kamieno forma *žmónius*¹² užrašyta tik Suginčiuose ir laikytina atsitiktine.

§ 15. Tokį mišrų *žmogùs* kamieną, matyt, nulėmė tai, kad šis daiktavardis yra buvęs priebalsinio linksniavimo, apibendrinęs nykstamąjį priesagos laipsnį (K a z l a u s - k a s, 1968, 270). Senoji priebalsinė forma **žmuo* plačiai vartojama senuosiuose lietuvių kalbos paminkluose: M. Daukšos „Postilėje“, M. Mažvydo raštuose, J. Bretkūno „Postilėje“. Dabar panaši forma *žmuōj*¹³ pažįstama Lazūnų apylinkėse (žr. LzŽ 297).

Dėl šaknies balsio *o* šio daiktavardžio daugiskaita kalbininkų (K a z l a u s k a s, 1968, 271; Z i n k e v i č i u s, 1980, 248) laikoma antrine vietoj **žmunes*, kur *o* galėtų būti įsivestas iš daiktavardžio *žmona*. Taip manyti leidžia daiktavardžio daugiskaitos vardininkas *žmones*, kuris XVI – XVII a. lietuvių kalbos paminkluose buvo vartojamas ir su vyriškosios, ir su moteriškosios giminės būdvardžiais bei įvardžiais, pvz.: *wissos žmones* DP 52₁₇, *bagotas βmones* BrP I 82₂, *swetimos βmones* BrP I 154₅ ir pan. Nykstant priebalsiniam kamienui, daiktavardis *žmogùs* (ypač jo daugiskaita) atskirose tarmėse galėjo pereiti į skirtingus kamienus.

§ 16. Baigiant kalbėti apie uteniškių tarmės *u* kamieno daiktavardžius, reikia paminėti dar vieną įdomų dalyką. Daugiskaitos vardininko *u* kamieno galūnė *-ūs*, kurią išstūmė *a* kamieno galūnė *-ai*, vis dėlto nedingo be pėdsakų: ją turi visi (su labai retomis pavienėmis – turbūt netgi atsitiktinėmis – išimtimis) vyriškosios giminės *a* ir *ja* kamienų būdvardžiai, pvz.: *gã.ru.s vaikė.lei*, *pí.ktu.s žš.džei*, *apskrí.tu.s veidė.lei*, *žá.ľu.s kapū.stai* ir pan. Tokią pačią galūnę turi ir *u* kamieno būdvardžiai, pvz.: *grá.žu.s ža.dė.lei*, *meĩ.lu.s vaikė.lei* ir pan. Tiksliai *ija* kamieno vyriškosios giminės būdvardžiai sudaro savotišką išimtį – jie turi supriešakėjusią galūnę *-ai*, pvz.: *akmení.nei takai*, *u.ža.lí.nei lunkai* ir t. t.

Galūnė *-ūs* į vyriškosios giminės būdvardžių paradigmą galėjo būti įsivesta pagal kitų kamienų analogiją. Kadangi uteniškių tarmėje koreliuotų moteriškosios giminės būdvardžių kamienų du pagrindiniai linksniai – vardininkas ir galininkas – skiriasi tik balsio ilgumu (*gã.ra.s* ~ gėros – *gæràs* ~ geràs; *grá.žæ.s* ~ grąžios – *gražæs* ~ gražiàs; *akmení.næ.s* ~ akmeninės – *akmeninæs* ~ akmeninès), galima manyti, kad vyriškosios giminės daugiskaitos vardininko formos su *-ūs* galėjo atsirasti pagal analogiją:

daugiskaitos galininkas *gæràs* : daugiskaitos vardininkas *gã.ra.s*

daugiskaitos galininkas *gærùs* : daugiskaitos vardininkas *x*

---

iš čia *x* = *gã.ru.s*

¹² *ā.nis par žmónius aĩ.na* Sug.

¹³ *Kad tū būtai žmuōj, kitokià būt ir gyvėntuvė.*

Kitose tarmėse (pvz., vakarų aukštaičių), kur minėtieji linksniai – vardininkas ir galininkas – skyrėsi ne tik balsių ilgumu, bet ir kokybe (pvz., daugiskaitos vardininkas *gėros* ir daugiskaitos galininkas *geràs*), panašūs procesai nevyko.

§ 17. Žymiai gausėnis uteniškių tarmėje *ju* kamienas. Šio kamieno vienaskaita dar gana neblogai išlaikyta, o daugiskaita jau seniai yra *ia* kamieno. Palyginkime *ju* ir *ia* kamienų paradigmas.

Vienaskaita

<i>ju</i> kamienas		<i>ia</i> kamienas
V. <i>skār.đžus</i>	~ skařdžius	<i>peĩ.lis</i> ~ peĩlis
K. <i>skār.đžaus</i>	~ skařdžiaus	<i>peĩ.læ.</i> ~ peĩlio
N. <i>skār.đžui</i>	~ skařdžiui	<i>peĩ.lui</i> ~ peĩliui
G. <i>skār.đžu.</i>	~ skařdžių	<i>peĩ.li.</i> ~ peĩlį
Įn. <i>skār.đžum</i>	~ skařdžium	<i>peĩ.lù</i> ~ peĩliù
Vt. <i>skār.đžuĩ</i> ¹⁴	~ skař,đžiuĩ	<i>peĩ.lĩ.</i> ~ peĩ,ly
Ill. <i>skār.đžun</i>	~ skařdžiun	<i>peĩ.lin</i> ~ peĩlin
Š. <i>kù.pčau</i>	~ kùpčiau	<i>bró.li</i> ~ bróli

Daugiskaita

V. <i>skār.đžeĩ</i>	~ skařdžiai	<i>peĩ.leĩ</i> ~ peĩliai
K. <i>skār.đžu.</i>	~ skařdžių	<i>peĩ.lu.</i> ~ peĩlių
N. <i>skār.đžæm</i>	~ skařdžiam	<i>peĩ.læm</i> ~ peĩliam
G. <i>skār.đžùs</i>	~ skardžiùs	<i>peĩ.lùs</i> ~ peĩliùs
Įn. <i>skār.đžeis</i>	~ skařdžiais	<i>peĩ.leis</i> ~ peĩliais
Vt. <i>skār.đžæs</i> / <i>skār.đžúəs</i> ¹⁵	~ skařdžiuos	<i>peĩ.læs</i> / <i>peĩ.lúəs</i> ~ peĩliuos
Ill. <i>skār.đžæs</i> / <i>skār.đžúəs</i>	~ skařdžiuos	<i>peĩ.læs</i> / <i>peĩ.lúəs</i> ~ peĩliuos
Š. <i>kù.pčeĩ</i>	~ kùpčiai	<i>bró.leĩ</i> ~ bróliai

§ 18. Taip pat kaitomi ir kiti *ju* kamieno daiktavardžiai: *á.mžus*, *bù.čus* „prietaisas žuvims gaudyti“, *deř.lus*, *diľ.čus* „mėnulio fazė – delčia“, *drõ.bļus* „šlapdriba“, *gaspa.đõ.rus* „ūkininkas“, *kavaliėřus*, *kermõ.šus* „atlaidai“, *kisiėļus*, *kri.žus*, *křaũ.čus* „siuvėjas“, *křaũ.šus* „nuokalnė“, *kù.pčus* „pirklys“, *meř.lus* „marlė“, *papel.čus* „pelenų diena“, *pe.čus* „krosnis namuose“, *rubė.žus* „siena“, *skai.čus*, *ski.rus* „klasė“, *šuópe.rus* „vairuotojas“, *švintõ.rus*, *švõ.gřus* „svainis“, *vaĩ.šus*, *viñ.čus* „santuoka bažnyčioje“ ir kt.

§ 19. Nemažą *ju* kamieno daiktavardžių grupę sudaro žodžiai, turintys gretimų kitų kamienų formų atskirose uteniškių tarmės šnektose. Pavyzdžiui, *pušá.ujus* ~ *pusiáujus* Ds, Dgl, Sdk / *pušá.ujæs* ~ *pusiáujas* Trgn, Km, Ob, Dgč, Lel / *pušá.ujis* ~

¹⁴ Apie šalutinį sutrumpėjusio vietininko kirtį žr. § 5(3).

¹⁵ Tai, kas pasakyta šio straipsnio § 5(6) apie *a* kamieno vietininko formas, tinka ir *ju* kamieniui.

pusiáujis Sug, Ut, Mlt; *mælá.ġus* ~ melāģius Dbk, Sdk, Ds, Dgl / *mælá.ġis* ~ melāģis Trgn; *ažuñ.čus* ~ ažaňčius Aln / *ažuñ.tis* ~ ažaňtis „užantis“ Ob, Ds, Dgl, Antz; *já.ujus*¹⁶ ~ jáujus Sld, Sug, Ds, Rk / *já.ujis* ~ jáujis Sug, Sld / *já.ujæs* ~ jáujas Dgl, Ds, Trgn, Antz / *já.ujæ* ~ jáuja Sug, Trgn, Ds, Lel; *ĕ.ġlus* ~ ĕģlius „kadagys“ Pkln, Lkm, Vdn, Slk, Dgl, Ant, Ds / *ĕ.ġlis* ~ ĕģlis Trgn, Lel; *kará.lis* ~ karālis Užp / *kará.lus* ~ karālius Ds, Dgl, Sug, Sld; *bæsarmá.čus* ~ besarmāčius Dbk / *bæsarmá.tis* ~ besarmātis Dgl, Mlt, Sld.

Z. Zinkevičius (1966, 255) pastebi, kad dažniausiai svyruojama tarp *ju* ir *(i)ja* kamienų, turinčių labai daug homoniminių formų. Šis svyravimas yra senas, pastebėtas jau senuosiuose lietuvių kalbos raštijos paminkluose. Pavyzdžiui, J. Bretkūno „Biblijoje“ labai dažnos *ja* kamieno formos: *karalei*, *kupčei*, *prietelei*, *ricerei*; M. Mažvydas, B. Vilentas savo raštuose taip pat vartoja *ja* kamienų formas: *karalei*, *prietelei*, *retežei* ir pan. O K. Sirvydo „Punktuose sakymų“ dar dažnos *ju* kamieno daugiskaitos vardininko formos: *karalus* II 99₈, *neprietelus* PS II 222₂₄; M. Daušos „Postilėje“ taip pat dar yra *ju* kamieno daugiskaitos vardininko formos: *didieii Ciésorius* 323₃₁, *wissi draugia Karálys ir Ciésorius* 15₁₀₋₁₁.

§ 20. Galima spėti, kad dalis šių daiktavardžių iš seno yra *ju* kamieno, ypač tie, kurie baigiasi *-jas*. Kad *žvėjas*, *vėjas* anksčiau galėję būti *ju* kamieno, svarsto J. Kazlauskas (1968, 220), lygindamas šiuos žodžius su giminiškų kalbų žodžiais, pvz.: lie. *žvėjas* : *žvejà* (pvz., žem. *žvejù* „žuvāju“), s. ind. *mṛgayu-* „medžiotojas“; lie. *vėjas* (šauksmininkas *vėjau*, vietininkas *vėjuje*), s. ind. *vāyu-* „vėjas“. J. Kazlauskos svarstymus galima paremti ir dabartiniais lietuvių kalbos tarmių faktais. LzŹ pateiktos daiktavardžio *vėjas ju* ir *ja* kamieno formos (p. 282), pvz.: *Kad ràspūtè manì vėjus* ir *Vėjus iš Galšõs, tai būs šaltà dzienà*. Be to, *vėjas* įvairių linksnių *u* kamieno formų yra užrašyta ir kitose šnektose: *Su vėjum lyja* Dglš (Ignalinos raj.), *Vėjuj pastovėjau – ažuėmė krūtine* Klt (Švenčionių raj.), *Su vėjum varo malūnà* (Dieveniškės). O LzŹ duomenys (p. 142) leidžia manyti, kad ir žodis *lėdas* anksčiau yra buvęs *u* kamieno, pvz.: *ruňkos kap ladūs, mėtomės kap žuvìs un ladaūs*. *Ledus* forma yra užrašyta Priekulėje (Klaipėdos raj.) ir kupiškėnų plote, pvz.: *Paslydo ant ledaūs i išsinarino kulšį* Prk. Be to, šis daiktavardis tebėra *u* kamieno ir latvių kalboje – *lēdus*.

§ 21. Į atskirą grupę skirtini *ju* kamieno daiktavardžiai, turintys priesagas *-oj-* arba *-toj-*. P. Skardžius (1996, 89) nuomone, tokie *ju* kamieno daiktavardžiai esą vėlesni negu *ja* kamieno žodžiai ir atsiradę dėl tos pačios priežasties – homoniminių formų susidarymo. Tokios pačios nuomonės ir J. Kazlauskas (1959, 45). Tačiau galima manyti ir kitaip: galbūt senesnis yra *ju* kamienas, o jam nykstant dalis daikta-

¹⁶ Tai labiausiai įvairuojantis *ju* kamieno daiktavardis – net toje pačioje šnektose galime rasti kelis skirtingus jo kamienus. Tačiau lyginimas su senąja sanskritu kalba (*yavya-* „miežių atsarga“) leidžia manyti, kad seniausias yra buvęs *a* kamienas.

vardžių įvairiose tarmėse perėjo į produktyvųjį *ia* kamieną. Ši teiginį būtų galima pagrįsti įvairių tarmių duomenimis. *Artójus* užrašytas Biržų, Kelmės ir Eišiškių (Dieveniškės) rajonuose, *uogienójus* – Rokiškio, Zarasų, Švenčionių ir Kupiškio rajonuose, *sienójus* – Utenos, Molėtų ir Eišiškių (Dieveniškės) rajonuose, *mókytojús* – Šiaulių, Kelmės, Tauragės, Molėtų rajonuose (LKŽ duomenys). Be to, atskiri šių žodžių linksniai, ypač šauksmininkas (*artojau*, *mokytojau*) ir vietininkas (*sienojuje*), taip pat rodo *u* kamieną.

Uteniškių tarmėje yra tokių *iu* kamieno priesaginių daiktavardžių variantų: *sæ.nó.jus* ~ sienójus Ut, Mlt / *sæ.nó.jæs* ~ sienójas Užp, Skdk, Km, Rk / *sæ.nó.jis* ~ sienójis¹⁷ Sld, Krd, Dgl; *va.gæ.nó.jus* ~ uogienójus Rk, Ds, Ut, Mlt, Dgl / *va.gæ.nó.jæs* ~ uogienójas Ds, Mlt, Slk, Km, Zr, Antz; *mó.ki.ta.jus* ~ mókytojús Sug, Lel / *mó.ki.ta.jæs* ~ mókytojas Trgn, Dgl, Ds. Senesniais reikėtų laikyti *iu* kamieno daiktavardžius, nes produktyvesnis linksniavimo tipas visada įsigali (išskyrus atskiras formas). Visais laikais (*i*)*a* (ide.(*i*)*õ*) kamienas buvo pats produktyviausias, o (*i*)*u* kamienas – vienas iš neproduktyviųjų. Taigi logiška tik viena kamienų mišimo kryptis: (*i*)*u* → (*i*)*a*. Pokytis *vėjus* → *vėjas*, *artojus* → *artojas* ir pan. labai lengvai suprantamas, priešingas – ne. Todėl bendra vyriškojo linksniavimo kamienų mišimo kryptis gali būti tik tokia. Žinoma, atskiri žodžiai gali būti pakitę ir atvirkščiai.

§ 22. Uteniškių tarmėje pavyko užrašyti ir keletą įdomesnių *iu* kamieno daiktavardžių, pvz.: *cá.řus* ~ cãrius „cãras“ Slk (kamienas galėjo būti išlygintas pagal *karã.řus* ~ karãrius, plg. vilniškių *cérius*: *Paims mano bernelį cérius vaiskan* Tvr), *mó.keščus* ~ mókesčius „mokestis“ Sld, *mõ.jus* ~ mõjus „gegužinės pamaldos“ Sdk¹⁸ (tokia pati forma užrašyta ir vakarų aukštaičių plote: *Yra lietaus mojuj – bus duonos artojui* Kbr), *píeňus* ~ píenius „pienė, pavasario gėlė“ Sug, *karã.kta.řus* ~ karãktorius „charakteris“ Dgl, Sug, Mlt (tas pats panevėžiškių plote: *Kožnas turi savo karãkteriorių* Ėr).

§ 23. Baigiant būtų galima daryti tokias išvadas:

1. Uteniškių tarmėje gerai išlaikyti vyriškojo linksniavimo stiprieji *a* ir *ia* kamienai.
2. Vyriškojo linksniavimo silpnieji *u*, *iu* kamienai išlaiko tik savo vienaskaitą – jų daugiskaita yra *a* arba *ia* kamienų.
3. Silpnųjų *u* ir *iu* kamienų perėjimą į stipriuosius *a* ir *ia* kamienus lemia homonimių formų susidarymas, kuriam įtakos turi tarmės fonetikos raida.
4. *u* kamieno daiktavardžių daugiskaitos vardininko galūnę *-ūs* turi visi vyriškosios giminės *a* ir *ia* kamienų būdvardžiai, pvz.: *gæ.ru.s* ~ gērūs, *pí.ktu.s* ~ piktūs ir t. t.

¹⁷ Tokio varianto nėra LKA III žemėlapyje Nr. 13; jis užfiksuotas magnetofono įrašuose ir ekspedicijų medžiagoje.

¹⁸ Dažnesnis uteniškių *ma.jævà* ~ mojavà.

Tokia galūnė galėjo būti įsivesta pagal koreliuotų moteriškosios giminės būdvardžių analogiją (*gæràs : gǣ.ra.s = gærùs : x*, iš čia $x = gǣ.ru.s$).

5. Priesaginiai (-oj-, -toj-) *iu* kamieno daiktavardžiai, turintys tarmėje gretimų *ia* kamieno formų, laikytini senesniais, nes logiška tik viena kamienų mišimo kryptis: neproduktyvūs *iu* kamienas pereina į produktyvųjį *ia* kamieną¹⁹.

THE SIMPLIFICATION OF THE MASCULINE DECLENSION IN THE EASTERN LITHUANIAN (UTENA) DIALECT

Summary

The article deals with morphological features of the Eastern Lithuanian (Utena) dialect of the Lithuanian language. The stems of the masculine declension *a*, *ia*, *u*, *iu* are reviewed, and the causes for their interlacement are explained. The given material shows that the interlacement of stems occurs only in one direction: the non-productive *u*, *iu* stems are changed to productive *a*, *ia* stems (only separate words can be changed in the opposite way). Therefore, we come to the logical conclusion that the nouns with *u*, *iu* stems are older than adjacent *a*-, *ia*-stem forms.

LITERATŪRA

Baranovskij – A. Барановский, Замѣтки о литовскомъ языкѣ и словарѣ, Санктпетербургъ, 1898.

Barysaitė G., 1960, Daugailių tarmės leksika. Diplominis darbas, Vilnius.

Būga K., 1959, Rinktiniai raštai, II, Vilnius.

Būga K., 1961, Rinktiniai raštai, III, Vilnius.

Gaulytė N., 1956, Dusetų tarmė. Diplominis darbas, Vilnius.

Girdenis A., Rosinas A., 1977, Lietuvių kalbos daiktavardžių linksniavimo tipų hierarchija ir pagrindinės jos kitimo tendencijos, – *Baltistica*, XIII(2), 338–348.

Juzėnaitė J., 1997, Utenos šnektos daiktavardis: senosios ir jaunosios kartos kalbos skirtumai. Bakalauro darbas, Vilnius.

Kazlauskas J., 1958, Lietuvių kalbos daiktavardžių linksniavimo paprastėjimas. Disertacija (rankraštis), Vilnius.

Kazlauskas J., 1959, Daiktavardžių (*i*)*u* linksniavimo nykimas, – Lietuvių kalbotyros klausimai, II, 17–45.

Kazlauskas J., 1968, Lietuvių kalbos istorinė gramatika, Vilnius.

LKA – Lietuvių kalbos atlasas, III, Morfologija, Vilnius.

LzŽ – Lazūnų tarmės žodynas, Vilnius, 1985.

Mažiulis V., 1966, К балто-славянской форме датива (мн. и дв. ч.), – *Baltistica*, II (1), 45–52.

Mažiulis V., 1970, Baltų ir kitų indoeuropiečių kalbų santykiai, Vilnius.

Miškinytė J., 1996, Debeikių šnektos vardažodis. Bakalauro darbas, Vilnius.

Rinkauskienė R., 1997, Rytų aukštaičių uteniškių *i* kamieno daiktavardžiai, – *Kalbotyra*, XLVI(1), 71–81.

Rosinas A., 1995, Baltų kalbų įvardžiai: morfologijos raida, Vilnius.

¹⁹ Autorė nuoširdžiai dėkoja prof. Aleksui Girdeniui už vertingas pastabas ir konsultacijas.

- Sedelskytė O., 1952, Debeikių tarmė. Diplominis darbas, Vilnius.
- Skardžius P., 1996, Rinktiniai raštai, I, Vilnius.
- Smalakytė O., 1973, Budriškių kaimo (Molėtų raj.) tarmės morfologija. Diplominis darbas, Vilnius.
- Šachmatov – A. A. Шахматов, Историческая морфология русского языка, Москва, 1957.
- Šantren – П. Шантрен, Историческая морфология греческого языка, Москва, 1958.
- Traškienė V., 1968, Pakalnių apylinkės (Utenos raj.) tarmės aprašas. Diplominis darbas, Vilnius.
- Valiulytė E., 1958, Kuktiškių tarmė. Diplominis darbas, Vilnius.
- Zinkevičius Z., 1966, Lietuvių dialektologija, Vilnius.
- Zinkevičius Z., 1980, Lietuvių kalbos istorinė gramatika, I, Vilnius.
- Zinkevičius Z., 1982, Lietuvių kalbos postpoziciniai vietininkai, – Baltistica, XVIII(1), 21–38.